Viltskador i jordbruket

- En kartläggning av ekonomiska konsekvenser

RA26:12

Sammanfattning

- Viltskadornas ekonomiska betydelse var omkring dubbelt så stor 2023 som 2014 i relation till vegetabilieproduktionens värde.
- Indikatorer visar att vildsvin, dovhjort och gäss har blivit fler, och resultaten tyder på att större och mer utbredda viltstammar ökar risken för viltskador.
- Risken för viltskador gör att jordbrukare tvingas anpassa sina val av grödor och vidta förebyggande åtgärder, vilket leder till lägre intäkter och högre kostnader.

Viltskador kan påverka både jordbruksföretagens verksamhet och lönsamhet. Jordbruksverket har därför på uppdrag av regeringen utrett vilka effekter viltskadorna och viltstammarnas storlek har för jordbruksföretagen. Rapporten fokuserar på grödor på åkermark och bygger främst på Jordbruksverkets viltskadeundersökningar för 2014, 2020 och 2023 samt en enkät till handläggare och rådgivare med erfarenhet av viltskador. Rapporten beskriver skadornas omfattning, ekonomiska betydelse och andra konsekvenser för jordbruksföretagen och ska bidra med kunskap som underlag för fortsatta bedömningar och eventuella åtgärder.

En arbetsgrupp på Jordbruksverket med följande representanter har genomfört utredningen: Gustav Hellgren, Per E Ljung, Bengt Johnsson och Sofia Blom. Rapporten har beslutats av Jordbruksverkets ställföreträdande generaldirektör.

Omslagsfoto: Lars Johansson

Sammanfattning

Viltskadorna hade större ekonomisk betydelse år 2020 och 2023 än 2014. Det beräknade värdet av skördebortfallet uppgick till 733 miljoner kronor år 2023 och motsvarade då drygt 2 procent av vegetabilieproduktionens värde. Vildsvin stod för det största värdet av skördebortfallet under samtliga undersökningsår, samtidigt som dovhjort och gäss har fått större betydelse över tid. Indikatorer för viltstammarnas storlek visar att dessa arter ökat mellan 2014 och 2023.

Skador av vilt är ojämnt fördelade över landet. Även vilka djurslag som orsakar de största skadorna varierar geografiskt. De största ekonomiska förlusterna återfinns i delar av Svealand och Götaland, medan förlusterna är betydligt lägre i Norrland.

Jordbruksföretagen påverkas på fler sätt än genom den skörd som går förlorad. Enkätsvaren visar på kostnader för bland annat omsådd, extra markbearbetning, tillsyn, maskinskador och förebyggande åtgärder. Risken för viltskador kan även påverka valet av gröda, växtföljd och investeringar. Det beräknade värdet av skördebortfallet fångar därför inte hela den företagsekonomiska påverkan.

Summary

Wildlife damage had a greater economic impact in 2020 and 2023 than in 2014. The estimated value of crop losses amounted to SEK 733 million in 2023, corresponding to just over 2 percent of the total value of the crop production in Sweden. Wild boar accounted for the largest value of crop losses in all survey years, while the impact from fallow deer and geese have increased over time. Indicators of wildlife population size also show that these species increased between 2014 and 2023.

Crop damage from wildlife is unevenly distributed across the country. The largest economic losses are found in parts of Svealand and Götaland, while the value is considerably lower in Norrland. The species causing the greatest damage also vary between regions.

Agricultural businesses are affected in ways other than lost harvest. Survey responses indicate costs related to reseeding, additional soil cultivation, monitoring, machinery damage and preventive measures. The risk of wildlife damage can also affect crop choice, crop rotation and investment decisions. The estimated value of crop losses therefore does not capture the full economic impact on agricultural businesses.

Innehållsförteckning

1. Inledning 6
   1.1. Viltskador i ett ekonomiskt sammanhang 6
   1.2. Avgränsningar 7
2. Viltstammen och jordbruket 8
   2.1. Vildsvin 9
   2.2. Dovhjort 9
   2.3. Gäss 10
3. Aktörer inom viltförvaltning och viltskador 12
   3.1. Naturvårdsverket har nationellt ansvar för viltförvaltningen 12
   3.2. Jordbruksverket och Statistikmyndigheten SCB samlar in statistik över skördebortfall 12
   3.3. Rådgivning och ersättning 13
4. Konsekvenser av viltskador 14
   4.1. Skador på gröda 14
   4.2. Grödval 15
   4.3. Toleransnivå för viltskador 17
   4.4. Utsatta marker 17
   4.5. Påverkan på animalieproduktion 18
   4.6. Indirekta kostnader 18
   4.7. Sätt att minska viltskador 18
5. Enkätundersökningen 20
   5.1. Enkätsvar 20
6. Ekonomiska beräkningar 23
   6.1. Värdet av skördebortfallet 23
   6.2. Vildsvin står för det största värdet av skördebortfallet 24
   6.3. Stora regionala skillnader 26
7. Analys av viltskadornas effekt 29
8. Slutsatser 31
9. Referenser 32
10. Bilaga 1 34
11. Bilaga 2 38

1. Inledning

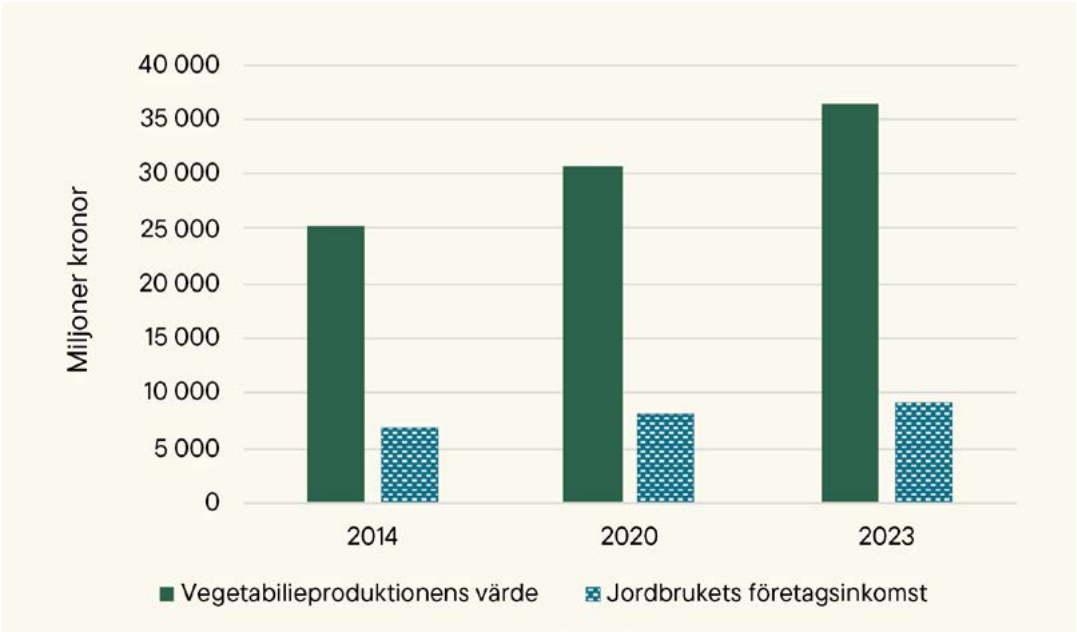
Jordbruksverket har, i sitt regleringsbrev för 2026[1], fått i uppdrag att utreda vilka effekter viltskadorna och viltstammarnas storlek har för jordbruksföretagens verksamhet och för lönsamheten i primärproduktionen.

Underlaget ska bidra till ökad kunskap och fungera som beslutsunderlag för eventuella åtgärder som kan reducera riskerna för att skador uppstår och för att bedöma behovet av kompensatoriska åtgärder.

1.1. Viltskador i ett ekonomiskt sammanhang

Skador av vilt drabbar både djurhållare och växtodlare. Vilket vilt som orsakar skadorna skiljer sig mellan produktionsgrenar men också geografiskt. Effekterna kan vara både ekonomiska och sociala beroende på typ av skador. Skadorna slår ojämnt i landskapet men för den som drabbas kan konsekvenserna bli stora och påverka företagets förutsättningar att bedriva markanvändning inom jord- och skogsbruk.

För att sätta viltskadornas ekonomiska betydelse i ett sammanhang ställer vi värdet av skördebortfallet i relation till den svenska vegetabilieproduktionens värde och jordbrukets företagsinkomst. Företagsinkomsten är det som ska täcka kostnader för eget arbete och eget kapital. Figur 1 visar hur värdet på vegetabilieproduktionen förhåller sig till jordbrukets företagsinkomst.

Figur 1. *Vegetabilieproduktionens värde respektive jordbrukets företagsinkomst i miljoner kronor för 2014, 2020 och 2023, löpande priser (Jordbruksverket, 2026).*

1 Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Statens jordbruksverk, LI2026/00551, uppdrag 11 Effekter av viltskador.

År 2023 uppgick vegetabilieproduktionens värde till 36,4 miljarder kronor och jordbrukets företagsinkomst till 9,2 miljarder kronor.

1.2. Avgränsningar

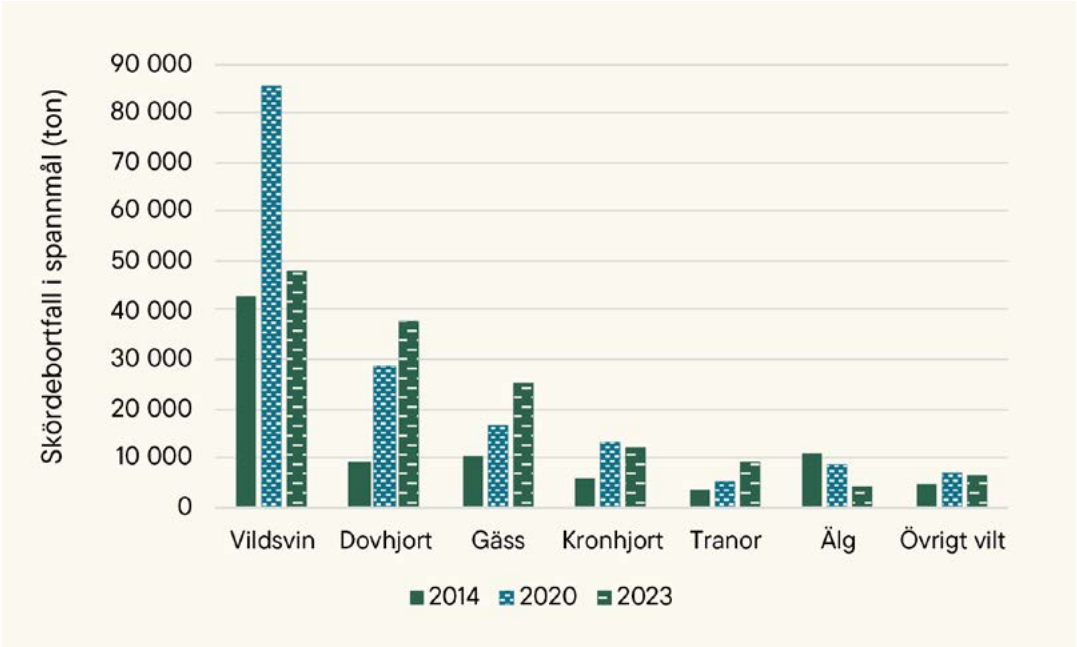
Underlaget ska koppla effekten av viltskador och viltstammarnas storlek till jordbruksföretagens verksamhet och lönsamhet. Fokusområdet är skador på grödor som odlas på åkermark. Därmed avgränsar vi oss från analyser av följande områden:

- Rovdjursskador på tamdjur, inklusive ren
- Viltskador på skog
- Smittorisk mellan vilda och tama djur
- Viltets värde som resurs
- Viltskador kopplade till vattenbruk

2. Viltstammen och jordbruket

Vildsvin, gäss och hjortar är viltslag som ökat de senaste tio åren och som kan orsaka stora ekonomiska förluster för jordbrukare (Viltdata, 2026; Svensk fågeltaxering, 2026). Detta kapitel innehåller en genomgång av dessa arters betydelse för jordbruket, samt hur stammarna har utvecklats de senaste åren. Att göra tillförlitliga uppskattningar av hur många djur som finns i en population är krävande, men det går att använda trafikolyckor eller avskjutning som ett relativt mått för att följa viltstammars utveckling (Cromsigt et al., 2023).

Figur 2 visar att vildsvin är det enskilda djurslag som står för störst skördebortfall i spannmål samtliga år. Skadorna från vildsvin var betydligt större 2020 än 2014 och 2023. Skördeförluster i spannmål från dovhjort och gäss har ökat stadigt mellan undersökningarna. Kronhjort och tranor orsakar också betydande skador. Skador i spannmål från älg har minskat mellan undersökningarna och övrigt vilt är relativt konstant. Bland övriga djur ingår rådjur, svanar, kråkfåglar, grävling, duvor, sork, björn och annat vilt.

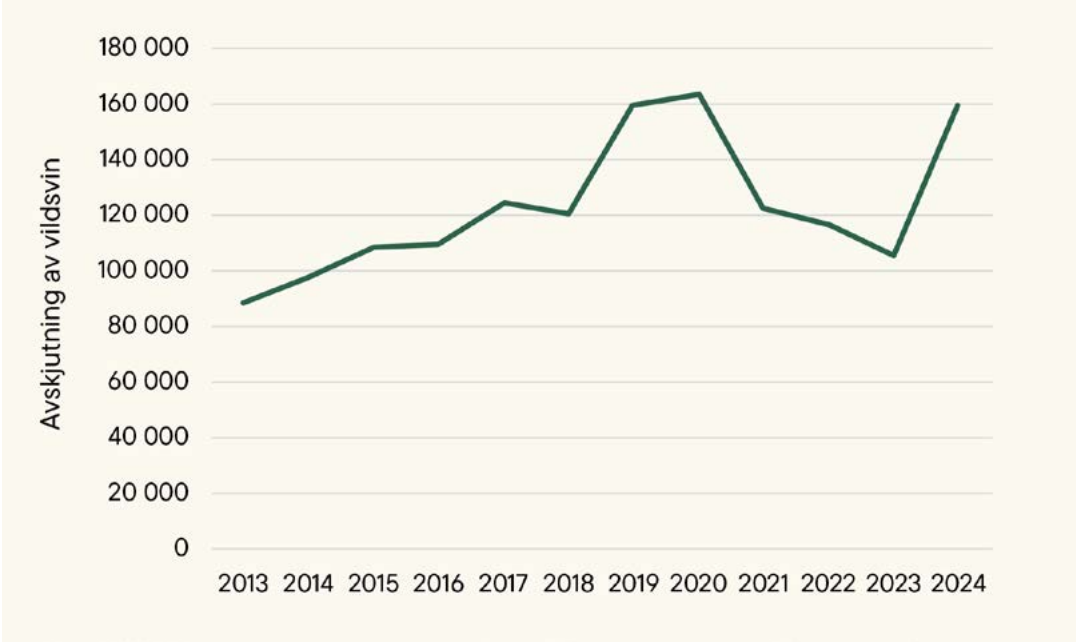
Figur 2. *Skördebortfall (ton) av spannmål efter djurslag för åren 2014, 2020 och 2023 (Jordbruksverket, 2024).*

Viltet bidrar med viktiga ekosystemtjänster som biologisk mångfald, livsmedel och rekreation (Naturvårdsverket, 2019). Betydelsen av tjänsterna varierar med viltstammarnas storlek och sammansättning. Om tätheten av vissa arter blir alltför hög kan det resultera i ökade kostnader för samhället och att den samlade nyttan blir lägre.

2.1. Vildsvin

Jordbruksverket beskriver i rapporten Vildsvin från 2010 hur vildsvinen driver kostnader för viltskador i jordbruket. Vildsvinen äter spannmål och orsakar skador när de trampar och bökar på fälten. De bygger bo bland högväxta grödor vilket ger upphov till trampskador. Under 2023 uppskattas att 47 800 ton spannmål förstördes av vildsvin, motsvarande siffra 2020 var 85 400 ton (Jordbruksverket, 2024). Vildsvin var också det djurslag som orsakade störst skada i alla grödor förutom rågvete och höstraps. I slåttervall stod vildsvin för 65 procent av skadorna under 2023. Där var det i stället dovhjort respektive gäss som orsakade mest skada.

I rapporten från 2010 uppskattades Sveriges vildsvinspopulation till 150 000 individer och avskjutningen uppgick till 67 000. Populationens storlek varierar över året på grund av jakt och annan dödlighet men för 2025 uppskattar Naturvårdsverket att antalet vildsvin är mellan 300 000 och 600 000 (Naturvårdsverket, 2025b). I figur 3 ser vi att avskjutningarna haft en ökande trend över tid och att det var särskilt många 2019, 2020 och 2024.

Figur 3. *Avskjutning av vildsvin i Sverige mellan 2013 och 2024 (Viltdata, 2026).*

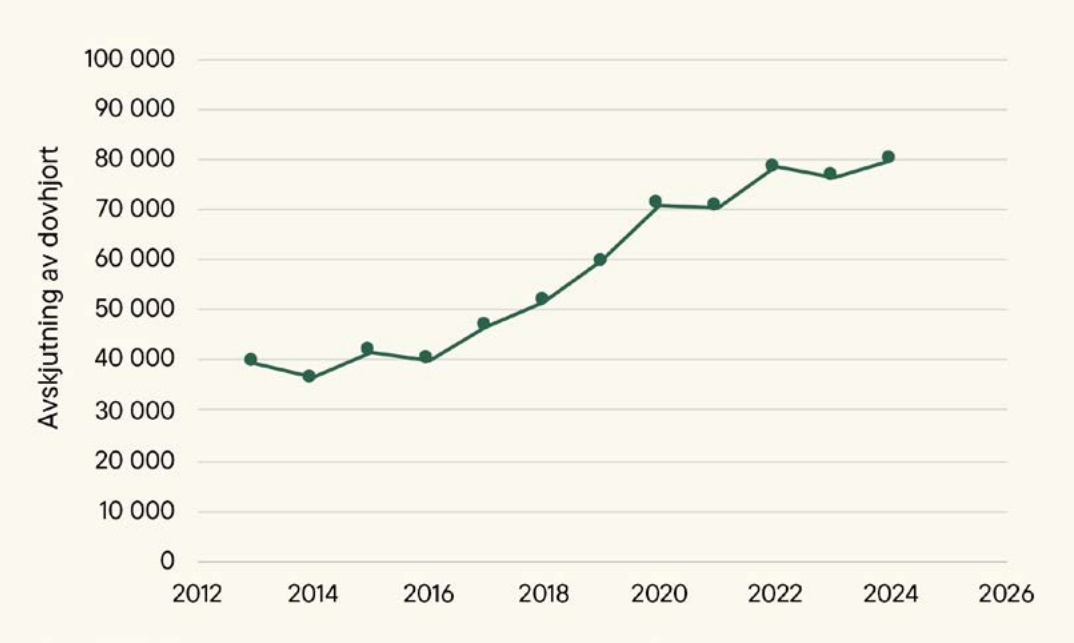
Antal trafikolyckor med djur kan också användas som indikator på viltstammarnas utveckling. Antalet trafikolyckor med vildsvin ökade mellan 2015 och 2025 från 3 900 till 9 400 olyckor (Nationella viltolycksrådet, 2026).

2.2. Dovhjort

Efter vildsvin är dovhjort det vilt som påverkar jordbrukarnas val av gröda mest (Jordbruksverket, 2024). Skador uppstår när dovhjorten uppehåller sig och betar bland grödorna (Länsstyrelsen Södermanlands län, 2014). Mellan viltskadeundersökningarna 2014 och 2023 har skadorna från dovhjort ökat markant (Jordbruksverket, 2024). Skador på spannmålsgrödor inklusive majs uppskattas ha uppgått till 9 500 ton och skador i slåttervall

3 000 ton 2014. För 2023 uppskattas skadorna på spannmål och majs vara 37 900 ton och i slåttervall 37 100 ton. I Södermanlands län uppskattas dovhjort ha stått för 45 procent av skördebortfallet i spannmålsgrödor 2023. I Östergötlands län uppskattas dovhjorten samma år ha stått för 76 procent av skördebortfallet i slåttervall.

Antalet trafikolyckor med dovhjort ökade mellan 2015 och 2025 från 2 500 till 6 100 olyckor (Nationella viltolycksrådet, 2026). Under samma period ökade avskjutningen från 40 000 till 80 000 dovhjortar (Viltdata, 2026). Figur 4 visar en ökande avskjutning under hela perioden.

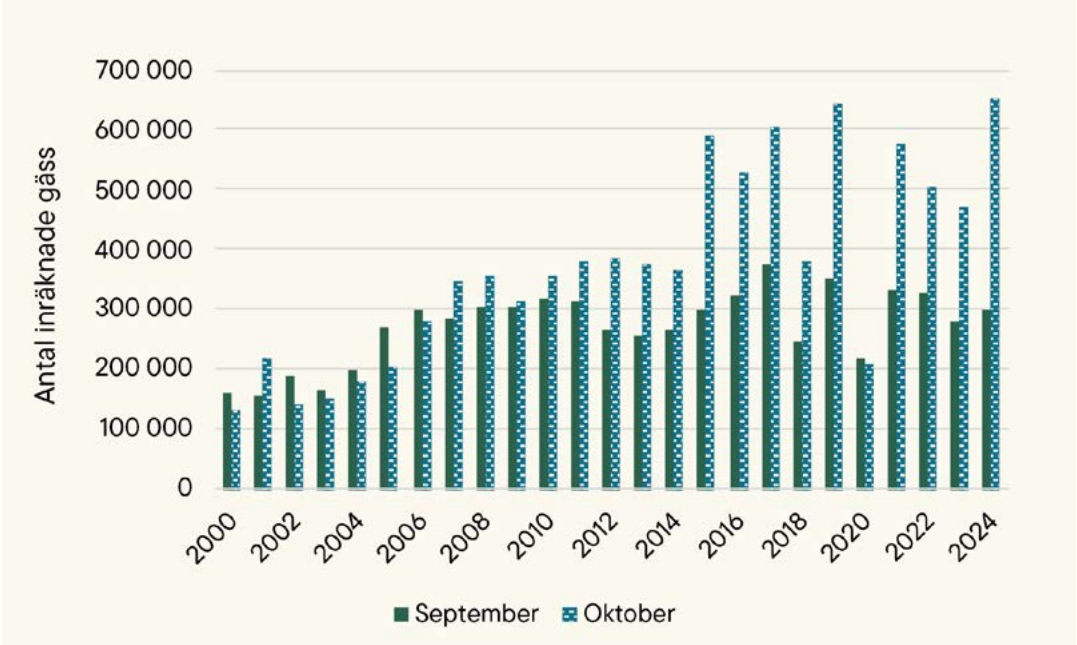

Figur 4. *Avskjutning av dovhjort i Sverige mellan 2013 och 2024 (Viltdata, 2026).*

2.3. Gäss

Gäss orsakar en allt större del av viltskadorna i Sverige (Jordbruksverket, 2024). De samlas i stora flockar och betar gärna näringsrika grödor vilket leder till ekonomiska förluster (Naturvårdsverket, 2026a). Uppskattningsvis förstörde gäss 25 300 ton spannmål under 2023, vilket är en ökning med 54 procent jämfört med 2020 (Jordbruksverket, 2024a). I Götalands södra slättbygder och Götalands mellanbygder orsakar gässen störst skada. Där stod de för 41 respektive 36 procent av skördebortfallet i spannmål.

Flera arter av gäss har på grund av varmare klimat ändrat sina flyttvanor de senaste åren och gässen tillbringar numera allt större del av året i Sverige (Naturvårdsverket 2026b). Sedan början av 2000-talet har antalet inräknade gäss ökat under samtliga inventeringsmånader, där grågås och vitkindad gås står för den största delen av ökningen (Haas, 2025). I figur 5 visas antal inräknade gäss i september och oktober mellan år 2000 och 2024.

Figur 5. *Totalantalet inräknade gäss vid gåsinventeringarna i Sverige i september och oktober 2000–2024 (Svensk fågeltaxering, 2026)*

De största populationerna återfinns i södra och mellersta Sveriges slättbygder. Inräkningen baseras på riktade inventeringar av gäss som kompletterats med uppgifter från Artportalen[2]. De riktade inventeringarna görs främst i södra och mellersta Sverige.

2 Artportalen är ett system för observationer av Sveriges vilda växter, djur och svampar.

3. Aktörer inom viltförvaltning och viltskador

Ansvaret för att förebygga, följa upp och hantera viltskador är fördelat mellan flera aktörer. I många fall kan jordbrukaren själv vidta åtgärder för att begränsa skador, men myndigheter och andra organisationer bidrar bland annat genom viltförvaltning, kunskapsunderlag, rådgivning och ersättning. I detta kapitel beskrivs de aktörer som är mest relevanta för de frågor som behandlas i rapporten. De olika aktörerna värderar dessutom viltstammarna på olika sätt (Cromsigt et al., 2023).

3.1. Naturvårdsverket har nationellt ansvar för viltförvaltningen

Naturvårdsverket ansvarar för frågor om jakt och viltvård. Myndigheten ska arbeta för en effektiv viltförvaltning enligt förordning (2026:1516) med instruktion för Naturvårdsverket. Myndigheten ansvarar även för att ta fram förvaltningsplaner för vilt. I strategi för svensk viltförvaltning 2022–2029 beskrivs viltförvaltningen utifrån bevarandet av viltarter, brukandet av viltet som resurs samt behovet av att begränsa skador och olägenheter av viltet (Naturvårdsverket, 2022). För att reglera viltstammar och minska risken för skador i ett landskapsperspektiv anges allmän jakt och licensjakt som de huvudsakliga verktygen. Myndighetens uppdrag omfattar också kunskapsförsörjning, vilket är viktigt eftersom ökad kunskap om viltskador ger bättre möjligheter att förebygga och begränsa skadorna. Naturvårdsverkets arbete med förvaltning och kunskapsunderlag är därmed relevant både för utvecklingen av viltstammarna och för möjligheterna att förebygga och begränsa skador på jordbruket.

3.2. Jordbruksverket och Statistikmyndigheten SCB samlar in statistik över skördebortfall

Årligen samlar Jordbruksverket tillsammans med Statistikmyndigheten SCB in statistik om jordbrukets skörd (Jordbruksverket, 2024). Viltskadestatistiken bygger på urvalsundersökningar bland jordbruksföretag och samlas in i samband med Jordbruksverkets och SCB:s skördeundersökningar. Lantbrukarna lämnar uppgifter om bland annat skördebortfall och vilka djurslag som orsakat skador. Statistik om skördebortfall på grund av viltskador samlades in för första gången 2014 med en avsikt om att genomföra undersökningen vart tredje till vart fjärde år. Undersökningen var planerad att genomföras 2018 men på grund av torkan och stor risk för missvisande viltskadestatistik flyttades undersökningen fram till 2020. Viltskadeundersökningen utfördes igen 2023 och är planerad att genomföras igen 2027.

3.3. Rådgivning och ersättning

Länsstyrelsen har en regional roll i arbetet med viltförvaltning och viltskador. De handlägger ansökningar om skyddsjakt och ansökningar om ersättning för viltskador. Ersättning kan ges för förebyggande åtgärder av skador från fredat vilt samt när förebyggande åtgärder gjorts men skador ändå uppstått från fredat vilt[3]. De ger också råd och vägledning för att förebygga och hantera skador. Även rådgivningsorganisationer som Hushållningssällskapet har kunskap om viltskador och kan ge lantbrukare stöd i frågor som förebyggande åtgärder och hantering.

3 Se viltskadeförordningen (2001:724) samt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2018:5) om bidrag och ersättningar för viltskador.

4. Konsekvenser av viltskador

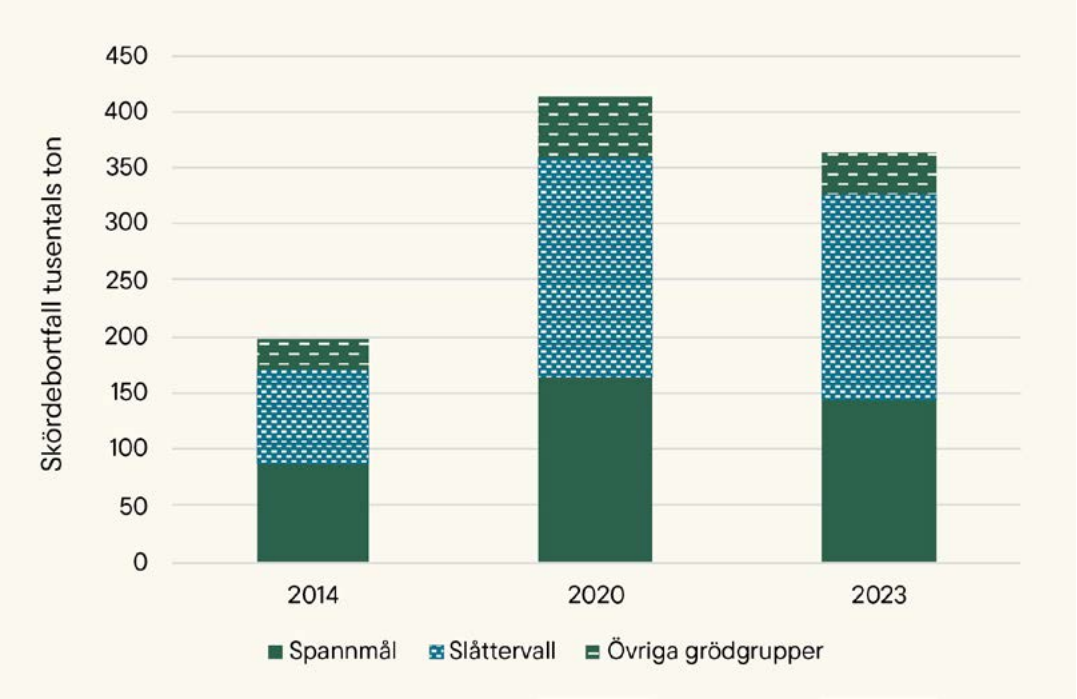
En större viltstam kan medföra större skördebortfall, mer arbete och andra kostnader för jordbruksföretag. För andra personer och organisationer kan en större viltstam innebära bättre möjligheter för jakt eller rekreation. När arterna av klövvilt expanderar kan det innebära intressekonflikter mellan jägare, markägare och jordbrukare.

4.1. Skador på gröda

Väderleken bidrar till att påverka omfattningen av viltskador (Jordbruksverket, 2024). Goda skördeförhållanden och tidig skörd resulterar i mindre omfattande viltskador. En utdragen skörd ökar risken för omfattande viltskador. År 2023 blev spannmålsskörden utdragen i stora delar av landet på grund av stora mängder nederbörd som föll under sensommar och höst.

För vissa skador på jordbruksmark är det svårt att urskilja vilken art som gett upphov till skadan (Viltskadekommissionen, 2022). Skador från det djur som orsakar mest skador, vildsvin, är dock karaktäristiska i form av bökning, betande och trampskador (Jordbruksverket, 2010). För att åtgärda skador på marken av vildsvinet kan det krävas extra markbearbetning. Skador på mark riskerar också att skada maskiner eller hindra optimal bearbetning vilket kan medföra ytterligare kostnader.

Figur 6 visar att skördebortfallet i ton nästan var dubbelt så stort för 2020 och 2023 som för 2014. För 2014 uppskattas skördebortfall från viltskador till nästan 200 000 ton, för 2020 var motsvarande siffra 414 000 ton och 362 000 ton för 2023. Den största delen av bortfallet avser spannmål och slåttervall.

Figur 6. *Skördebortfall till följd av viltskador i tusentals ton för åren 2014, 2020 och 2023 (Jordbruksverket, 2026). Staplarna utgörs av spannmål, slåttervall och övriga grödgrupper[4]. För spannmål omräknas de uppgivna kvantiteterna till 14,0 % vattenhalt, för trindsäd görs omräkning till 15,0 % och för oljeväxter till 9,0 %. För skörd av grönfoder avses kvantiteternas torrsubstanshalt.*

4.2. Grödval

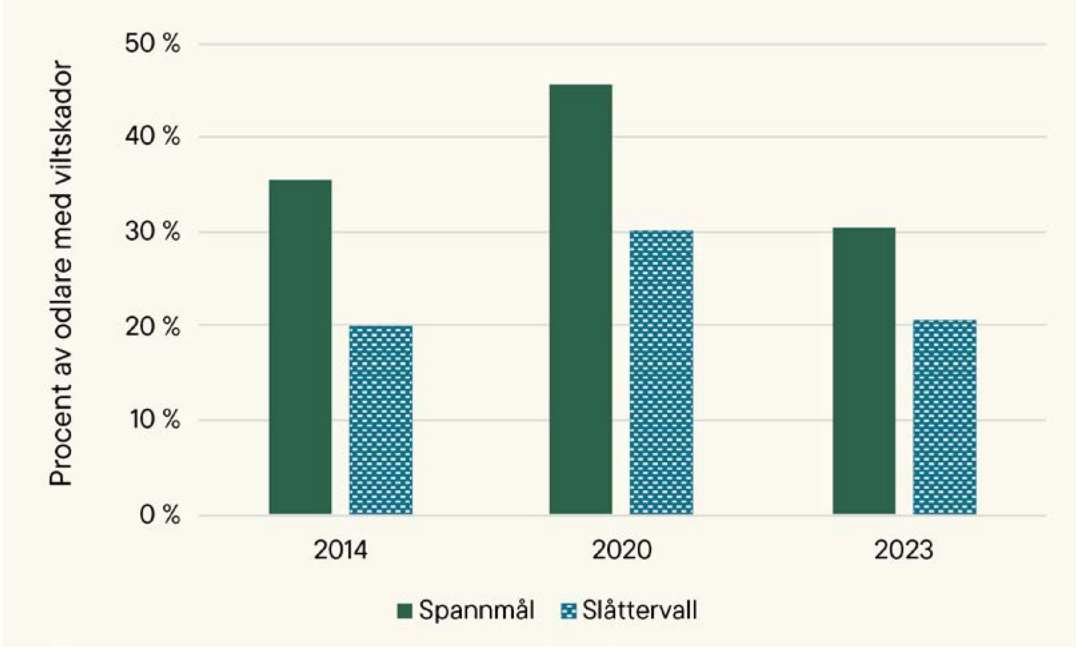
Vilken gröda en jordbrukare väljer att odla påverkas av flera faktorer, däribland markens förutsättningar, marknadsläget och den förväntade lönsamheten. Om valet av gröda också styrs av risken för viltskador kan det innebära en indirekt kostnad för företaget.

Grödor som majs, ärter och åkerböna föredras av vildsvinen (Jordbruksverket, 2010). I den högväxta majsen kan vildsvinen bygga bo och mogna majskolvar är en energirik och omtyckt gröda. Nysådd åkerböna är omtyckt av vildsvinen och i ärtodlingar kan vildsvinen äta hela säsongen. Även potatis är en omtyckt gröda. Oljeväxter är inte särskilt omtyckta men lämpar sig väl för vildsvinen att bygga bo i vilket kan resultera i skador på grödan.

Vallodlingar är också utsatta för skador av flera sorters vilt. Utöver skördebortfall kan foder förorenas av uppbökad jord (Månsson et al., 2011). Det kan ha negativ påverkan på kvalitet, lagringsduglighet och på djuren som ska äta fodret.

Figur 7 visar hur stor andel av spannmåls- respektive vallodlare som drabbas av viltskador. För de studerade åren har mellan 30 och 46 procent av företagen med spannmål drabbats av viltskador. Motsvarande siffra för företag med slåttervall varierar mellan 20 och 30 procent.

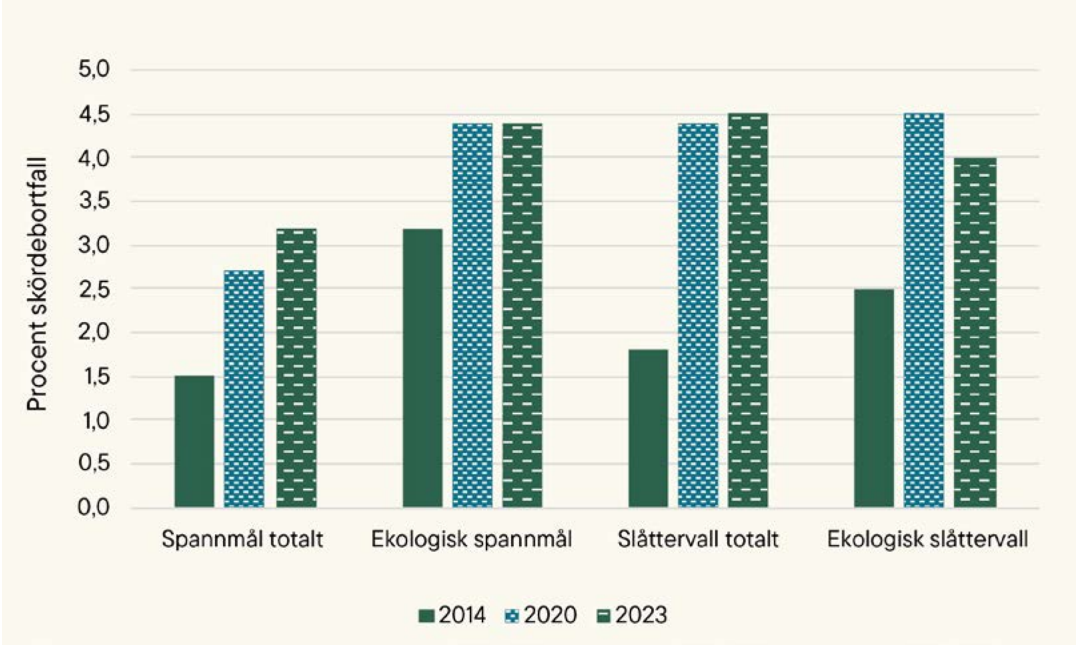
4 Övriga grödgrupper: ärter, åkerbönor, raps och rybs, potatis och stråsäd till grönfoder

Figur 7. *Procent av företagen i hela landet med spannmål respektive slåttervall som drabbats av viltskador för respektive år (Jordbruksverket, 2026).*

Många företag kan vara drabbade utan att bortfallet blir stort per företag. Samtidigt kan en relativt liten skadad areal ändå ge stort produktionsbortfall om det är en högavkastande gröda som potatis eller grönsaker. Samma procentuella skada får olika ekonomisk betydelse beroende på gröda.

I figur 8 ser vi att andelen skördebortfall till följd av viltskador genomgående var relativt högre i ekologisk spannmålsodling än i spannmål totalt under samtliga år (Jordbruksverket, 2026). För slåttervall var skillnaderna mindre. Varför andelen viltskador är större vid ekologisk odling kan vara att dessa arealer oftare finns i skogsbygd och i Svealand, där andelen skördebortfall på grund av viltskador är större (Jordbruksverket, 2026). För 2023 var skördebortfallet för spannmålsgrödorna 4,4 procent i ekologisk odling och 3,2 procent totalt.

Figur 8. *Procent skördebortfall till följd av viltskador för åren 2014, 2020 och 2023 uppdelat på all odling av spannmål, ekologisk spannmål, all odling av slåttervall och ekologisk slåttervall (Jordbruksverket, 2026).*

Skador på ekologisk foderråvara kan innebära särskilt stora kostnader, dels för att fodret har ett högre ekonomiskt värde, dels för att det kan vara svårare att få tag i ekologiskt foder (Jordbruksverket, 2010). Ekologiska animalieproducenter är beroende av ekologiskt foder för att bibehålla sin certifiering.

4.3. Toleransnivå för viltskador

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har föreslagit en toleransnivå för skördebortfall för viltskador i jordbruket (LRF, 2022). Utgångspunkten är att en viss nivå av viltskador kan accepteras. Syftet med en toleransnivå på nationell nivå beskrivs som att säkerställa inhemsk livsmedelsproduktion, bidra till utveckling av hållbart lantbruk och att vara vägledande i olika myndigheters beslut. På gårdsnivå ska toleransnivån enligt LRF bidra till avvägningar i jordbruket och företagens lönsamhet samt vara vägledande i viltförvaltningen.

På nationell nivå är LRF:s föreslagna toleransnivå för skördebortfall för viltskador 2 procent av den förväntade skörden (LRF, 2022). Toleransnivån för enskilda gårdar föreslås vara 4 procent och utgörs av skördebortfall och indirekta kostnader. Toleransnivåerna är LRF:s förslag och utgör inte någon officiellt fastställd nivå för viltskador.

4.4. Utsatta marker

Vildsvinen föredrar fält som är i anslutning till skog och annan högvuxen vegetation som lämpar sig för att bygga bo och söka skydd i (Jordbruksverket, 2010). Fält som ligger i anslutning till betesmarker eller andra öppna ytor är mindre utsatta.

Arrenderad mark kan också vara särskilt utsatt för viltskador i vissa fall. Andelen jordbruksmark som är arrenderad uppgick 2023 till 45 procent (Jordbruksverket, 2026). Om inget annat avtalas har arrendatorn jakträtt på den arrenderade marken. Däremot är det vanligt att markägarna avtalar om att behålla jakträtten för eget bruk eller för upplåtelse (LRF, 2022).

När arrendatorer inte har befogenhet över viltet och jakten kan de inte heller genomföra extra jaktinsatser under perioder i växtodlingen som är särskilt utsatta för viltskador. Enligt en undersökning av SLU från 2014 hade 12 procent av arrendatorerna full jakträtt för den arrenderade marken (SOU 2014:54). Sveriges Jordbruksarrendatorer (2025) har också lyft att detta skapar otydlighet kring incitament och åtgärder vid skador och att möjligheten till effektiv skyddsjakt försämras.

4.5. Påverkan på animalieproduktion

Vall, spannmål och majs utgör viktiga foderråvaror i animalieproduktionen (Jordbruksverket, 2025). Om skörden av foder minskar kan företaget behöva köpa in mer foder eller ändra foderstaten. Konsekvenserna för ekologiska producenter kan vara särskilt stora eftersom det kan vara dyrare och svårare att ersätta bortfall av ekologiskt foder.

Vildsvin kan även påverka grisproduktionen mer direkt genom att vildsvin tar sig in i hagen och betäcker suggor, vilket innebär inkomstbortfall (Jordbruksverket, 2010).

4.6. Indirekta kostnader

Viltskador kan medföra ekonomiska konsekvenser utöver värdet av den skörd som går förlorad. Vildsvinens bökande kan skapa ojämnheter och få upp stenar till markytan, vilket kan försvåra markbearbetning och öka risken för skador på maskiner (Jordbruksverket, 2010). Skadad mark kan behöva jämnas till eller bearbetas på nytt och omfattande skador på en gröda kan medföra behov av omsådd.

Därutöver kan viltskador medföra ytterligare arbetsinsatser för tillsyn, förebyggande åtgärder och samordning mellan markägare och jägare (Jordbruksverket, 2010; Månsson et al., 2011). Skadorna kan också försvåra eller försena sådd och skörd.

4.7. Sätt att minska viltskador

Jordbrukare kan själva vidta flera åtgärder för att förebygga och begränsa viltskador. Som beskrivs i kapitel 3 kan länsstyrelser och rådgivningsorganisationer bidra med rådgivning och vägledning, och för vissa skador från fredat vilt finns möjlighet till stöd för förebyggande åtgärder.

Skyddsjakt är en central åtgärd för att begränsa lokala skador från enskilda djur (Naturvårdsverket, 2022). Därför är samverkan mellan markägare, arrendatorer och jägare den viktigaste förebyggande åtgärden mot viltskador (Jordbruksverket, 2010). Att odla en gröda som är mindre attraktiv för vilt kan också vara en av de åtgärderna med störst potential att minska viltskador (Cromsigt et al., 2023).

Det kan vara lönsamt att skydda växtodling med stängsel när grödan har ett högt värde och odlas på en begränsad areal, som till exempel potatis eller morötter (LRF, 2022). För spannmålsodling på större arealer är sådana åtgärder generellt inte ekonomiskt motiverade.

En avledningsåker kan användas för att locka gässen från känsliga grödor (Naturvårdsverket, 2026a). Åtgärder för skrämsel är också ett alternativ. Det kan exempelvis göras med höga ljud, rovfågelsimitation, drönare, laser eller uppblåsbara fågelskrämmor. Fåglarna har en förmåga att vänja sig vid skrämselåtgärder varför de förlorar verkan över tid. Även om fåglarna skräms lätt kan de snart återvända till fältet. För att skrämseln ska lyckas behöver insatserna upprepas ofta och på flera fält. I områden med mycket gäss kan det under grödans tillväxtfas vara lönt att anlägga en avledningsåker med välgödslad vall för att skydda grödan. Ett alternativ är att undvika vissa grödor helt, speciellt på de fält som är nära gässens övernattningsplatser.

Skrämsel- och avledningsåtgärder mot gäss ska riktas mot de gäss som häckar i närområdet för optimal effekt (Naturvårdsverket 2026b). Åkrar med spill från potatis, spannmål eller sockerbetor kan med fördel undvikas att plöjas innan vintern för att i stället agera avledningsåker. På så sätt blir fält med växande gröda mindre intressanta för gässen.

5. Enkätundersökningen

Kapitel 5 redovisar svaren från den enkätundersökning som gjordes inom ramen för uppdraget. En digital enkät skickades ut till samtliga länsstyrelser och flera delar av Hushållningssällskapet för att bättre förstå de konsekvenser som viltskador får och som inte fångas i Jordbruksverkets återkommande viltskadeundersökning. Målsättningen har varit att utifrån svaren få en mer nyanserad bild av viltskadornas effekter på jordbrukarnas verksamhet. Enkätundersökningen gjordes i maj 2026. Enkäten omfattar ett begränsat antal respondenter och svaren är ojämnt geografiskt fördelade, med få svar från Norrland. Enkätresultaten ska därför främst ses som ett komplement till de ekonomiska beräkningarna i kapitel 6.

Enkäten hade frågor med svarsalternativ och öppna fritextfrågor. Frågorna finns i bilaga 1.

5.1. Enkätsvar

Totalt inkom 31 svar. Av dessa var 21 från länsstyrelser i 12 olika län och 10 från hushållningssällskapet i 8 olika län. I svaren är totalt 15 av Sveriges 21 län representerade och vissa respondenter är verksamma i flera län. Svaren var ojämnt geografiskt fördelade med 17 från Götaland, 11 från Svealand och 3 från Norrland.

Merparten bedömde att de hade god insyn i viltskadorna i sitt verksamhetsområde. Av respondenterna uppgav 6 att de hade mycket god kunskap, 17 ganska god kunskap, 7 viss kunskap och 1 begränsad kunskap. Nästan samtliga respondenter, 28 av 31, angav att deras kunskap byggde på kontakter med jordbrukare. Handläggning av ärenden angavs av 17 respondenter, medan 9 angav statistik eller sammanställningar. Eftersom flera svarsalternativ kunde väljas summerar antalen till mer än 31.

5.1.1. Viltskadorna bedöms ha ökat

En tydlig majoritet av respondenterna bedömde att viltskadorna hade ökat under de senaste fem till tio åren. En markant ökning angavs av 19 respondenter och en mindre ökning av 11. En respondent bedömde att omfattningen varit konstant. Utmärkande var att samtliga från rådgivningsorganisationen svarade att viltskadorna hade ökat markant. Bland länsstyrelserna angav 9 av 21 en markant ökning.

I fritextsvaren kopplades ökningen framför allt till att vildsvin, dovhjort och gäss blivit fler. Flera respondenter beskrev att arterna hade etablerat sig i områden där de tidigare förekommit sällan eller inte alls samt att det är stor variation mellan åren.

Även kostnaderna för att förebygga och hantera viltskador bedömdes ha ökat för jordbrukarna i flera län. I fritextsvar angavs förklaringar till ökade kostnader som bland annat mer omfattande stängsling, intensivare jaktinsatser, skrämselutrustning, avledningsåkrar och tillsyn.

5.1.2. Geografiska skillnader

Vildsvin, gäss och dovhjort var de arter som oftast angavs orsaka de största skadorna. Vildsvin angavs av 23 respondenter, gäss av 22 och dovhjort av 18. Trana angavs av 8, svan av 4 och kronhjort av 3 respondenter. Frågan tillät flera svarsalternativ.

Svaren visar samtidigt en tydlig geografisk variation. Av Götalands 17 respondenter angavs gäss av 15 och vildsvin av 14. Dovhjort angavs av 8. I Svealand, där 11 respondenter var verksamma, angav 10 dovhjort och 9 vildsvin. Gäss angavs av 5. I de 3 svaren från Norrland angavs trana i samtliga svar, gäss i 2 och svan i 1. Ingen av respondenterna i Norrland angav vildsvin eller dovhjort bland de största skadearterna, vilket kan förklaras av att dessa arter har en begränsad utbredning i norra Sverige.

Mellanbygd var den landskapstyp som oftast pekades ut som särskilt utsatt och angavs av 15 respondenter. Skogsbygd angavs av 12 och kustnära områden av 11. Slättbygd angavs av 6 respondenter, medan 8 angav att skadebilden var blandad mellan landskapstyperna. Fritextsvaren pekar särskilt på att mindre fält och jordbruksmark i anslutning till skog kan vara känsliga för skador från vildsvin och hjortvilt. Kustnära områden förknippades i större utsträckning med skador från gäss och andra fåglar.

5.1.3. Säsongsbetonade skillnader

Respondenterna bedömde att skadorna var som mest omfattande under våren samt under sensommaren och den tidiga hösten. April och augusti angavs vardera av 23 respondenter. Maj och september angavs av 17, juli av 14 och mars av 12. Frågan tillät flera svarsalternativ.

5.1.4. Viltskador påverkar grödval och växtföljd

Respondenterna beskrev flera former av anpassning till viltskador hos jordbruksföretag. Skyddsåtgärder såsom jakt, stängsling, avledande åtlar och skrämsel var den vanligaste anpassningen och angavs av 28 respondenter. Ändrat grödval angavs av 19 och anpassad växtföljd av 18. Uteblivna investeringar angavs av 7 respondenter, medan 3 angav att animalieproduktionen hade anpassats.

Fritextsvaren visar att möjligheten att välja gröda begränsas i vissa områden. Majs, ärter, åkerbönor, havre och höstraps nämndes återkommande som grödor som undviks på särskilt utsatta skiften. Några respondenter beskrev att jordbruksmark lagts i träda eller att brukandet koncentrerats till mindre utsatta marker.

Anpassningarna kan innebära att företag väljer mindre lönsamma grödor eller avviker från den växtföljd som annars hade varit mest lämplig. Det förekom även uppgifter om tidigarelagd skörd, odling av mer beteståliga sorter och att skördehöjande insatser begränsas när risken för viltskador är hög. I några svar beskrevs mer långtgående konsekvenser, såsom byte av arrenderad mark, flytt av verksamheten och utebliven generationsväxling.

5.1.5. Indirekta kostnader

Omsådd var den indirekta kostnad till följd av viltskador som angavs av flest respondenter, 16 av 31. Administration och samverkan kring åtgärder, inklusive jakt, angavs av 15. Extra markbearbetning samt extra transporter eller tillsyn angavs vardera av 12 respondenter. Förseningar av sådd eller skörd samt maskinskador angavs vardera av 6 respondenter, medan 5 angav ökade stängselkostnader. Andra indirekta kostnader angavs av 10 respondenter. Respondenterna kunde välja flera svarsalternativ.

Fritextsvaren visar att skadorna kan ge följdeffekter i flera led. Uppbökad mark kan behöva jämnas till och bearbetas före sådd eller vallskörd. Stenar som kommer upp till ytan kan öka risken för maskinskador. Tramp- och betesskador kan försvaga grödan och leda till ökat ogrästryck, vilket i sin tur kan medföra merarbete och ökat behov av växtskydd eller växtnäring. Återkommande skrämsel av fåglar beskrevs som arbetskrävande eftersom utrustning behöver flyttas och fåglarna snabbt kan vänja sig vid åtgärderna.

Flera svar lyfte också fram samverkan med jaktlag. Sådan samverkan kan vara nödvändig för att förebygga skador men medför samtidigt tidsåtgång för planering och kommunikation.

5.1.6. Underskattade effekter av viltskador

På frågan om vilka effekter som ofta underskattas återkom särskilt arbetsåtgång, psykisk belastning och långsiktiga förändringar i produktionen. Respondenter beskrev oro inför att en gröda kan skadas på kort tid och frustration över behovet av återkommande tillsyn och skrämsel. Denna belastning uppstår utöver den osäkerhet som redan präglar jordbruket.

5.1.7. Sammanfattande resultat

Enkätsvaren ger en samstämmig bild av att viltskadorna och kostnaderna för att hantera dem har ökat under de senaste fem till tio åren. Skadebilden varierar geografiskt. Vildsvin, gäss och dovhjort framstår som de viktigaste skadearterna i södra och mellersta Sverige, medan svaren från Norrland främst lyfter fram tranor och andra stora betande fåglar.

Resultaten visar också att viltskador påverkar jordbruksföretagen på fler sätt än direkt skördebortfall. Företagen anpassar grödval, växtföljd samt genomför skyddsåtgärder. Flera av dessa effekter är svåra att mäta och fångas endast i begränsad omfattning av befintlig statistik.

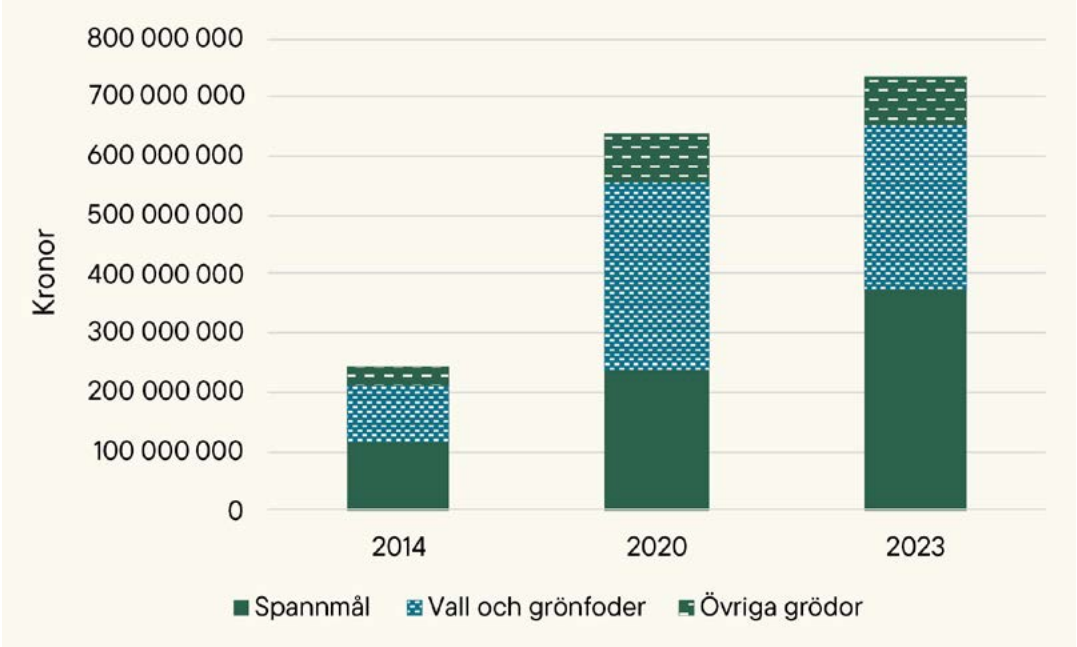
6. Ekonomiska beräkningar

Detta kapitel innehåller ekonomiska beräkningar baserade på data från viltskadeundersökningarna och historiska prisdata (Jordbruksverket, 2026). För vall och grönfoder utgår värderingen från Länsstyrelsen Västra Götalands bidragskalkyler. Beräkningarna avser värdet av det skördebortfall som orsakats av viltskador och omfattar inte indirekta kostnader. Priserna kan ses i sin helhet i bilaga 2.

Eftersom viltskadeundersökningen har genomförts vid tre tillfällen och beskriver förhållandena under enskilda år är det svårt att skilja en långsiktig utveckling från variation mellan år.

6.1. Värdet av skördebortfallet

Figur 9 visar värdet av skördebortfallet för de undersökta åren. Spannmål, vall och grönfoder står tillsammans för huvuddelen av det beräknade värdet under samtliga år.

Figur 9. *Värde i löpande priser av skördebortfall från viltskador i kronor för åren 2014, 2020 och 2023 uppdelat på spannmål, vall och grönfoder och övriga grödor.*

I vall och grönfoder ingår stråsädesgrödor till grönfoder, majs till grönfoder, andra grödor än stråsädesgrödor till grönfoder och slåttervall. Övriga grödor utgörs av ärter, åkerbönor, raps och rybs samt potatis. Värdet på skördebortfallet uppgick till 242 miljoner kronor 2014 och ökade sedan till 640 respektive 733 miljoner kronor för 2020 och 2023. Mellan 2020 och 2023 ökade värdet av skördebortfallet i spannmål medan värdet för vall och grönfoder minskade. För övriga grödor var värdet ungefär lika stort 2020 och 2023.

För att kunna göra jämförelser mellan åren har värdena i tabell 1 räknats om till fasta priser med 2025 som referensår. I fasta priser uppgick värdet av skördebortfallet till cirka 323 miljoner kronor 2014, 797 miljoner kronor 2020 och 758 miljoner kronor 2023. Värdet var därmed högst 2020 justerat för inflation. Jämfört med 2014 var värdet omkring 146 procent högre 2020 och 135 procent högre 2023.

Tabell 1. *Värdet av skördebortfall för 2014, 2020 och 2023 i löpande och fasta priser.*

År	Värde av skördebortfall (mkr, löpande priser)	Värde av skördebortfall (mkr, fasta priser[1])
2014	242	323
2020	640	797
2023	733	758

1 Baserat på SCB:s årsmedeltal av KPI med 2025 som referensår.

För att sätta värdena i kontext kan vi jämföra med vegetabilieproduktionens värde och jordbrukets företagsinkomst. Tabell 2 visar att värdet på skördebortfallet var knappt 1 procent av vegetabilieproduktionens värde för 2014 och nästan 3,6 procent relativt företagsinkomsten. För 2020 och 2023 utgör värdet på skördebortfallet över 2 procent av vegetabilieproduktionens värde och nästan 8 procent av jordbrukets företagsinkomst.

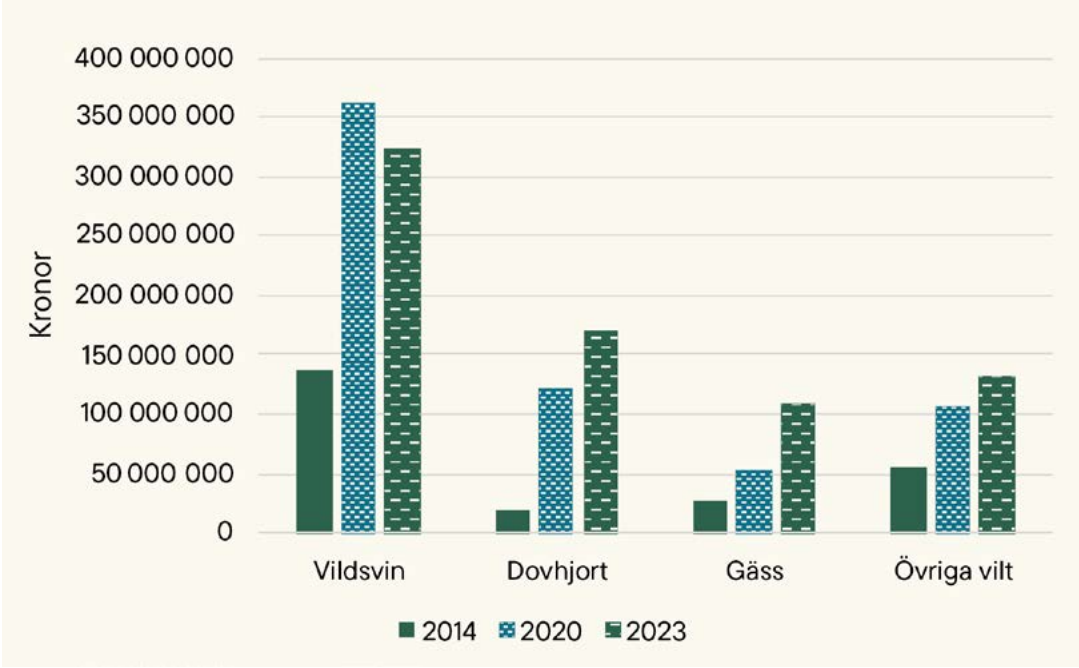
Tabell 2. *Värdet av skördebortfall relativt vegetabilieproduktionens värde och jordbrukets företagsinkomst för åren 2014, 2020 och 2023, löpande priser.*

År	Skördebortfall relativt vegetabilieproduktionen (%)	Skördebortfall relativt jordbrukets företagsinkomst (%)
2014	1,0	3,6
2020	2,1	7,9
2023	2,0	7,9

Jordbrukets företagsinkomst avser jordbruket som helhet, medan viltskadorna är ojämnt fördelade mellan företag och regioner. Jämförelsen visar därför viltskadornas storlek i relation till sektorns samlade företagsinkomst och ska inte tolkas som den genomsnittliga lönsamhetseffekten för ett drabbat företag.

6.2. Vildsvin står för det största värdet av skördebortfallet

Figur 10 visar hur det beräknade värdet fördelas mellan vildsvin, dovhjort, gäss och övrigt vilt nationellt. Vildsvin stod för det största värdet för ett enskilt djurslag under samtliga undersökningsår. Värdet ökade från cirka 138 miljoner kronor 2014 till 363 miljoner kronor 2020 och uppgick till cirka 323 miljoner kronor 2023.

Figur 10. *Värde av skördebortfall uppdelat på vildsvin, dovhjort, gäss och övriga vilt[5], löpande priser.*

Värdet av skördebortfall från dovhjort och gäss ökade mellan 2014 och 2023. För dovhjort uppgick värdet till omkring 169 miljoner kronor 2023 och för gäss till omkring 109 miljoner kronor. Även gruppen övrigt vilt hade ett högre beräknat värde 2023 än 2014. I tabell 3 visar vi hur stor andel av värdet av skördebortfallet som de olika djurslagen orsakar. I gruppen övrigt vilt ryms i det här fallet rådjur, svanar, duvor, kråkfåglar, sork, grävling, björn och annat vilt. För rådjur låg andelen runt 2 procent per år och för de andra var det mindre än 1 procent.

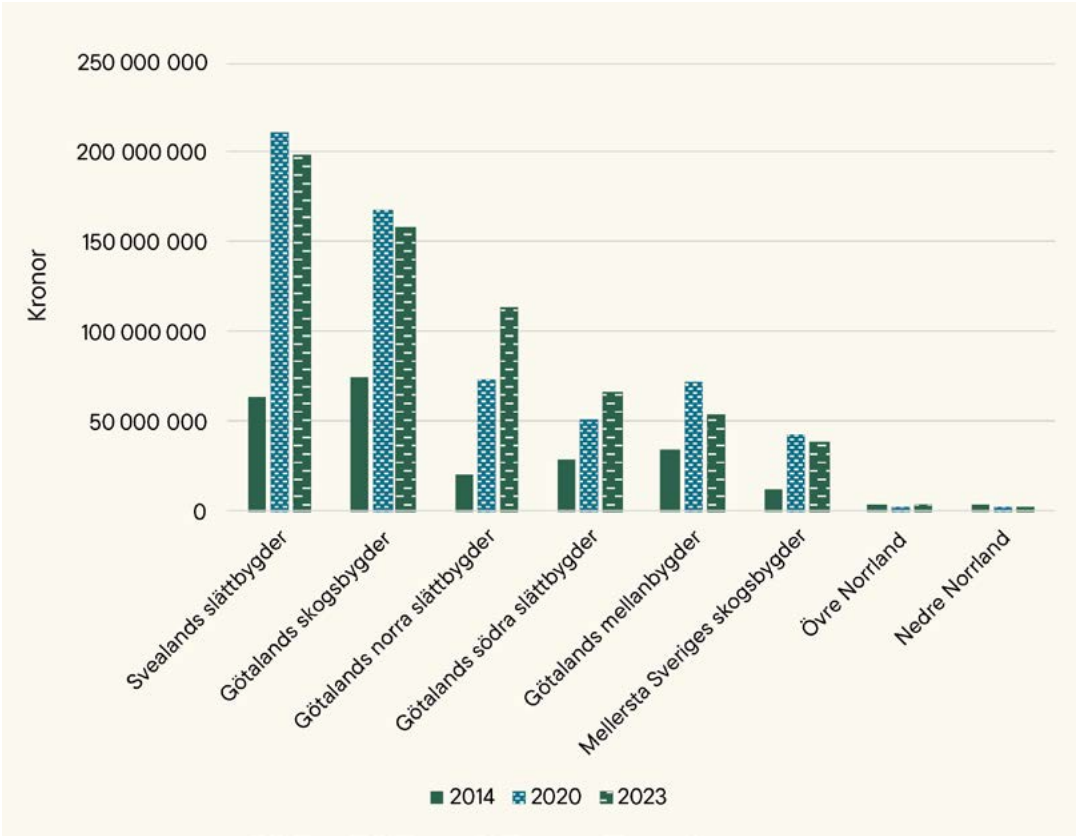
Tabell 3. *Procent av värdet av skördebortfall per djurslag.*

Djurslag	2014 (%)	2020 (%)	2023 (%)
Vildsvin	57,8	56,6	44,1
Dovhjort	7,9	18,8	23,1
Gäss	11,1	8,0	14,8
Kronhjort	6,0	5,9	6,0
Tranor	4,4	2,6	4,0
Älg	7,2	3,2	2,7
Övrigt vilt	5,6	4,8	5,3

5 I övrigt vilt ingår: älg, kronhjort, rådjur, tranor, svanar, duvor, kråkfåglar, grävling, sork, björn och annat vilt.

6.3. Stora regionala skillnader

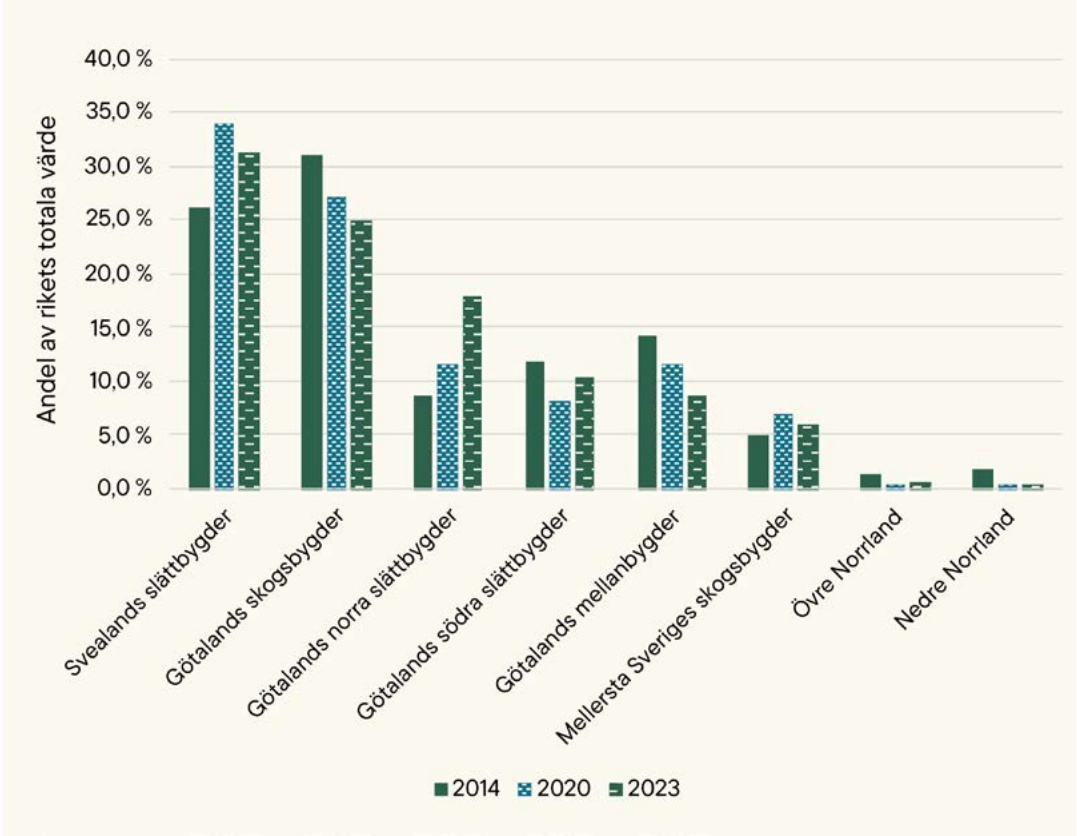
Det beräknade värdet av skördebortfallet varierar tydligt mellan olika delar av landet. I figur 11 ser vi att de högsta värdena återfinns i Svealands slättbygder, där skördebortfallet motsvarade omkring 200 miljoner kronor både 2020 och 2023. Därefter följer Götalands skogsbygder, med värden på drygt 150 miljoner kronor under samma år.

Figur 11. *Värde av skördebortfallet i respektive område för 2014, 2020 och 2023.*

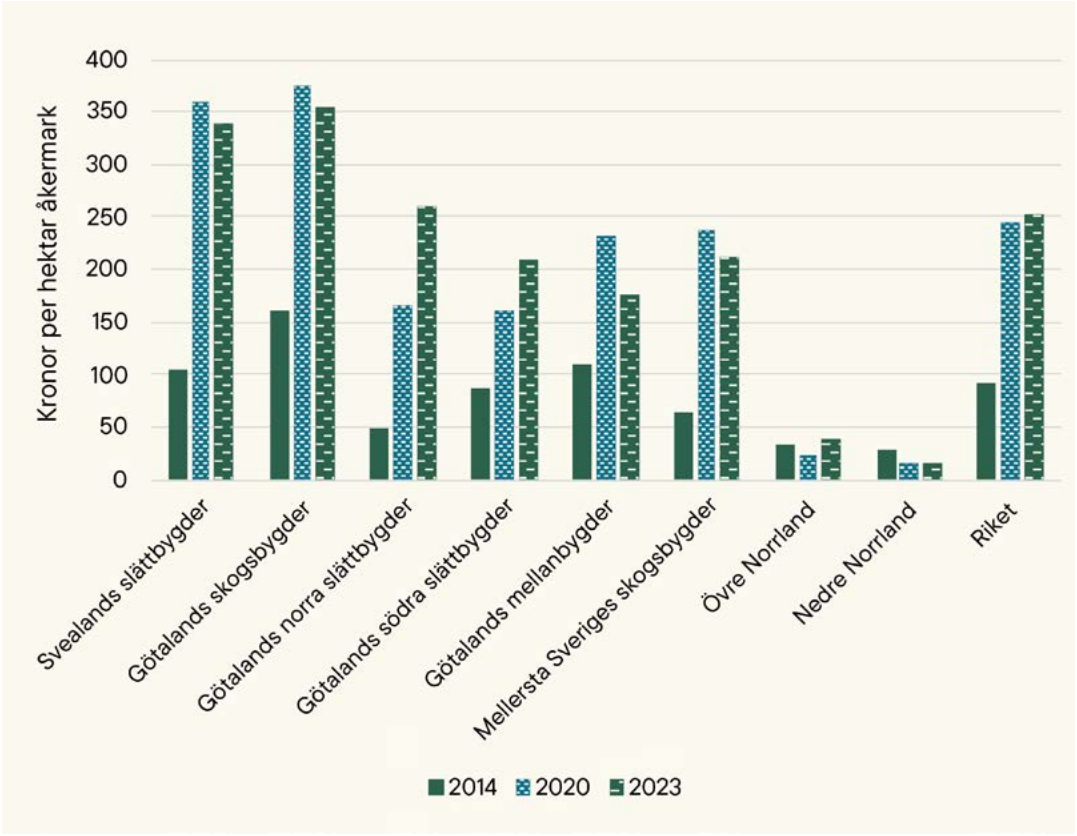
De lägsta värdena återfinns i Norrland. Mellan 2020 och 2023 minskade det beräknade värdet i flertalet produktionsområden. I Götalands norra och södra slättbygder ökade dock värdet konsekvent mellan undersökningsåren.

I figur 12 blir det tydligare hur skadorna skiljer sig över landet. Vid den senaste undersökningen stod Svealands slättbygder för 31 procent av rikets totala värde av skördebortfall på grund av viltskador. Samma år stod Götalands skogsbygder för nästan 25 procent av värdet. Norrland stod sammanlagt för 1 procent av värdet av skördebortfallet.

Figur 12. *Andel av rikets totala värde av skördebortfall på grund av viltskador i respektive område för 2014, 2020 och 2023.*

Genom att sätta värdet av skördebortfallet i relation till arealen åkermark i respektive produktionsområde går det att jämföra viltskadornas ekonomiska betydelse per hektar. Figur 13 visar att Svealands slättbygder och Götalands skogsbygder hade de högsta värdena 2023, med 339 respektive 354 kronor per hektar. I Götalands norra och södra slättbygder har värdet per hektar ökat vid varje undersökningstillfälle. För riket som helhet ökade värdet från 93 kronor per hektar 2014 till omkring 250 kronor per hektar 2020 och 2023.

Figur 13. *Värde av skördebortfall per hektar åkermark för respektive produktionsområde för åren 2014, 2020 och 2023, löpande priser.*

7. Analys av viltskadornas effekt

I det här kapitlet kopplar vi ihop information från de tidigare kapitlen med de ekonomiska beräkningarna för att analysera viltskadornas effekt på svenskt jordbruk.

Viltskadornas betydelse och viltstammen

Sammantaget pekar statistiken över skördebortfall, enkätundersökningen och de ekonomiska beräkningarna på att viltskadorna haft en större betydelse för jordbruksföretag för åren 2020 och 2023 jämfört med 2014. Indikatorer som avskjutningsstatistik, trafikolyckor och inventeringar pekar på en ökad förekomst av vildsvin, dovhjort och gäss. Skördebortfallet från viltskador var dock högre 2020 än 2023. Att skördebortfallet var som störst 2020 sammanfaller med den högsta noteringen i avskjutningsstatistiken för vildsvin. Vildsvin orsakar det största skördebortfallet i ton och står även för det största beräknade värdet av skördebortfallet.

Sambandet mellan viltstammens storlek och skördebortfallet tyder på att en större viltstam ökar risken för att skador ska uppstå. Samtidigt är jordbrukarnas skyddsåtgärder, tidpunkten för skörd, väderförhållanden och skördeutfall faktorer som också påverkar omfattningen av viltskadorna.

Viltskadornas relativa ekonomiska betydelse

De ekonomiska beräkningarna visar att viltskadornas relativa ekonomiska betydelse har ökat. Värdet av skördebortfallet har ökat. Detsamma gäller när värdet sätts relation till vegetabilieproduktionens värde och jordbrukets företagsinkomst. För båda de relativa måtten utgör viltskadorna ungefär dubbelt så stor andel 2020 och 2023 som 2014. Utvecklingen av värdet av skördebortfallet påverkas inte bara av hur stora skördeförlusterna är, utan också av förändringar i jordbrukets prisnivåer. Högre priser på spannmål och ett högre kalkylvärde för vall innebär att samma mängd förlorad skörd får ett högre ekonomiskt värde.

Även sett till skördebortfallets andel av den förväntade skörden ligger nivåerna över den toleransnivå på 2 procent som LRF har föreslagit på nationell nivå. År 2023 uppgick skördebortfallet till 3,2 procent för spannmål och 4,5 procent för slåttervall.

En inblick i skillnader över landet

Skördebortfallet till följd av viltskador är ojämnt fördelat över landet, både i mängd och i ekonomiskt värde. De största ekonomiska förlusterna är i Svealands slättbygder och Götalands skogsbygder, medan värdet är betydligt lägre i Norrland. Detta understryks av att de regionala skillnaderna kvarstår när värdet av skördebortfallet sätts i relation till åkerarealen. År 2023 hade Svealands slättbygder och Götalands skogsbygder även de högsta värdena per hektar åkermark. Mellan 2020 och 2023 ökade värdet av skördebortfallet i Götalands norra och södra slättbygder, medan det minskade i andra

produktionsområden. Skillnaderna i ekonomiskt värde följer inte nödvändigtvis exakt skillnaderna i skördebortfall, eftersom utfallet också påverkas av vilka grödor som skadas och deras ekonomiska värde. Mellan 2020 och 2023 ökade priserna på spannmål medan värdet på slåttervall minskade något. Detta förklarar varför spannmål utgör en tydligt större del av värdet på skördebortfall för 2023 än för 2020. Olika grödor odlas i olika omfattning över landet, vilket utöver viltstammens utbredning bidrar till den ojämna fördelningen av viltskador.

Resultatet från enkäten ger en inblick i variationen över landet. I Götaland lyfts framför allt gäss och vildsvin fram som de djur som orsakar mest skada. I Svealand är det i stället dovhjort och vildsvin och i de få svaren från Norrland är fokus på gäss, tranor och andra fåglar. Respondenterna pekar tydligt ut mellanbygd, skogsbygd och kust som särskilt drabbade områden.

Viltskador har flera indirekta effekter

Enkätsvaren stämmer överens med flera delar av rapportens övriga underlag men ger dessutom stöd för att viltskadorna påverkar jordbruksföretagen på fler sätt än genom det direkta skördebortfallet. En majoritet av svaren bedömer att viltskadorna ökat de senaste fem till tio åren, vilket ger stöd för bilden av att viltskador fortsatt har stor betydelse för jordbruksföretagen. Svaren har ett tydligt fokus på vildsvin såväl som gäss och dovhjort. Skadorna från gäss och dovhjort har tydligt ökat enligt viltskadeundersökningarna. De mer indirekta effekterna syns också i svaren. Maskinskador och åtgärder som markbearbetning, tillsyn, skrämsel, samverkan kring jakt och andra förebyggande åtgärder innebär kostnader för jordbrukarna. Vissa grödor är så pass eftertraktade av viltet att risken för skador påverkar jordbrukarnas val av gröda och växtföljd. Enkäten synliggör ekonomiska konsekvenser som inte går att kvantifiera på nationell nivå.

8. Slutsatser

Viltskadornas ekonomiska betydelse har ökat.

Indikatorer för förekomsten av vildsvin, dovhjort och gäss visar en ökning över tid, samtidigt som skördebortfallet var betydligt större 2020 och 2023 än 2014. Sambandet kan inte fastställas utifrån tre undersökningsår eftersom även väder, skördetidpunkt och förebyggande åtgärder påverkar skadorna. Resultaten tyder ändå på att större och mer utbredda viltstammar ökar risken för viltskador. Även viltskadornas relativa ekonomiska betydelse var omkring dubbelt så stor 2020 och 2023 som för 2014.

Dovhjort och gäss orsakar allt större del av skadorna.

Vildsvin stod för det största värdet av skördebortfallet bland de enskilda djurslagen under samtliga undersökningsår. Samtidigt minskade vildsvinens andel av det totala värdet från knappt 58 procent 2014 till omkring 44 procent 2023. Under samma period ökade framför allt dovhjortens andel, från omkring 8 till 23 procent, medan även gässens andel ökade från 11 till nästan 15 procent. Skadebilden har därmed blivit mindre dominerad av ett enskilt djurslag än tidigare.

Viltskadorna är ojämnt fördelade över landet.

De största ekonomiska förlusterna återfinns i Svealands slättbygder och Götalands skogsbygder, medan värdet är betydligt lägre i Norrland. De regionala skillnaderna kvarstår även när värdet av skördebortfallet sätts i relation till åkerarealen. Vid undersökningen 2023 stod Svealands slättbygder för omkring 31 procent och Götalands skogsbygder för omkring 25 procent av rikets totala värde av skördebortfallet. Samtidigt varierar vilka djurslag som orsakar de största skadorna mellan olika delar av landet. Enkätsvaren pekar framför allt på vildsvin och gäss i Götaland, dovhjort och vildsvin i Svealand och stora fåglar i Norrland.

Viltskador påverkar jordbruksföretagen på fler sätt än genom skördebortfall.

Enkäten visar att viltskador även kan medföra kostnader för bland annat omsådd, extra markbearbetning, tillsyn, maskinskador, stängsling och samverkan kring jakt. Risken för skador kan dessutom påverka företagens val av gröda och växtföljd och i vissa fall även investeringar och andra långsiktiga produktionsbeslut. Dessa effekter fångas inte av den befintliga statistiken och har inte kunnat kvantifieras nationellt. Det beräknade värdet av skördebortfallet bör därför ses som en del av viltskadornas samlade företagsekonomiska påverkan, snarare än som ett mått på den totala ekonomiska effekten.

9. Referenser

Cromsigt, J., Dressel, S., Ericsson, G., Felton, A., Johansson, M., Neumann, W., Pfeffer, S., Sandström, C., Singh, N., Sjölander-Lindqvist, A., Spitzer, R., Widemo, F. & Widén, A. (2023). *Adaptiv sam- och flerartsförvaltning av klövvilt: Gemensam rapport för forskningsprojekten Beyond Moose och Governance*. Rapport 7108. Naturvårdsverket.

Förordning (2026:1516) med instruktion för Naturvårdsverket. Svensk författningssamling.

Haas, F. (2025). *Antalet höstrastande och övervintrande gäss i Sverige 2024/2025*. Biologiska institutionen, Lunds universitet.

Jordbruksverket. (2010). *Vildsvin: Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket?* Rapport 2010:26.

Jordbruksverket. (2024) *Viltskador i lantbruksgrödor 2023.* Hämtat från: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2024-06-18-viltskador-i-lantbruksgrodor-2023

Jordbruksverket. (2025). *Jordbruksstatistisk sammanställning 2025.* Hämtat från: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2025-06-19-jordbruksstatistisk—sammanstallning-2025

Jordbruksverket. (2026). *Jordbruksverkets statistikdatabas.* Hämtat från: jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/statistikdatabasen

Lantbrukarnas riksförbund. (2022). *Toleransnivå för viltskador i jordbruket.*

Länsstyrelsen Södermanlands län. (2014). *Dovhjort i Södermanlands län och målsättning för stammarnas skötsel 2014–2017.*

Länsstyrelsen Västra Götaland. (2015). *Bidragskalkyler för konventionell produktion 2015.*

Länsstyrelsen Västra Götaland. (2020). *Bidragskalkyler för konventionell produktion 2020*.

Länsstyrelsen Västra Götaland. (2023). *Bidragskalkyler 2023: Konventionell produktion.*

Månsson, J., Levin, M., Larsson, I., Hake, M., Ängsteg, I., & Wiberg, A. (2011). *Besiktning av viltskador på gröda: Med inriktning på fredade fåglar.* Viltskadecenter.

Nationella viltolycksrådet. (2026) *Viltolycksstatistik*. Hämtat från: statistik.viltolycka.se/

Naturvårdsverket. (2019). *Viltets ekosystemtjänster – En kunskapssammanställning.*

Naturvårdsverket. (2022). *Strategi för svensk viltförvaltning 2022–2029.*

Naturvårdsverket. (2025a). *Drönarinventering av vildsvinsskador på gröda.*

Naturvårdsverket. (2025b). *Ny metod för att uppskatta antalet vildsvin i Sverige på gång.* Hämtat från: naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/2025/december/ny-metod-for-att-uppskatta-antalet-vildsvin-i-sverige-pa-gang/

Naturvårdsverket. (2026a). *Att förebygga gässens skador på gröda.*

Naturvårdsverket. (2026b). *Grågässens nya flyttvanor.*

Regeringen (2026). Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Statens jordbruksverk. Regeringsbeslut I:5, 19 mars 2026, LI2026/00551.

SOU 2014:54. *Vildsvin och viltskador – om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt.*

Svensk fågeltaxering. (2026). *Datauttag över totalantalet inräknade gäss vid gåsinventeringarna i Sverige i september och oktober 2000–2024.* Opublicerat statistikunderlag tillhandahållet av Svensk Fågeltaxering, Lunds universitet.

Sveriges Jordbruksarrendatorer. (2025). *Remissyttrande avseende SOU 2025:50 En ny myndighet för viltförvaltning.*

Viltdata, (2026) *Avskjutningsstatistik*. Hämtat från: rapport.viltdata.se/statistik/

Viltskadekommissionen. (2022). *Viltskadornas påverkan på samhället.*

10. Bilaga 1

Enkät om ekonomiska konsekvenser av viltskador

Enkäten genomfördes i maj 2026 och riktades till handläggare vid länsstyrelser och rådgivare vid Hushållningssällskapet med erfarenhet av viltskador i jordbruket. Nedan redovisas enkätens frågor och svarsalternativ i den ordning de ställdes. Där flera svarsalternativ kunde anges framgår detta särskilt. Frågor utan angivna svarsalternativ besvarades med fritext.

1. I vilket eller vilka län är du verksam?

Flera svar kunde anges.

- Samtliga län som svarsalternativ.

2. Vilken organisation tillhör du?

Svarsalternativ:

- Länsstyrelsen
- Rådgivningsorganisation

3. Hur är din kunskap om viltskadornas omfattning på jordbruket i ditt län?

Svarsalternativ:

- Mycket god kunskap
- Ganska god kunskap
- Viss kunskap
- Begränsad kunskap

4. Vad bygger din kunskap främst på?

Flera svar kunde anges.

- Kontakter med jordbrukare
- Handläggning av ärenden
- Statistik eller sammanställningar

5. Vilka viltarter orsakar de största skadorna på jordbruket i ditt län?

Flera svar kunde anges.

- Vildsvin
- Dovhjort
- Kronhjort
- Gås
- Trana
- Svan
- Övrig fågel
- Rådjur
- Älg

6. Var uppfattar du att viltskador förekommer mest i ditt län?

Flera svar kunde anges.

- Slättbygd
- Mellanbygd
- Skogsbygd
- Kustnära områden
- Blandat

7. Har omfattningen av viltskador förändrats i ditt län under de senaste 5–10 åren och i så fall på vilket sätt?

Svarsalternativ:

- Markant ökning
- Liten ökning
- Konstant
- Liten minskning

8. Utveckla gärna på vilket sätt viltskadorna ändrats.

Fritext.

9. Hur har kostnaden för att bekämpa och förebygga viltskador förändrats i ditt län under de senaste 5–10 åren?

Svarsalternativ:

- Markant ökning
- Liten ökning
- Konstant
- Liten minskning

10. Utveckla gärna.

Fritext.

11. Under vilken eller vilka månader på året orsakar viltet mest skada på grödor?

Flera svar kunde anges.

- Samtliga månader som svarsalternativ.

12. Finns det grödor som undviks i ditt län på grund av risk för viltskador? Utveckla gärna varför.

Fritext.

13. På vilka sätt anpassar jordbruksföretag i ditt område sin verksamhet till viltskador i ditt län?

Flera svar kunde anges.

- Skyddsåtgärder, exempelvis jakt, stängsling, avledande åtlar eller skrämsel
- Ändrat grödval
- Anpassad växtföljd
- Avstår från investeringar
- Anpassad animalieproduktion
- Annan

14. Om annan, utveckla gärna

Fritext.

15. Vilka indirekta kostnader av viltskador bedömer du är vanligast på gårdsnivå i ditt område?

Flera svar kunde anges.

- Omsådd
- Annan extra markbearbetning
- Extra transporter eller tillsyn
- Förseningar av sådd eller skörd
- Kostnader för skador på maskiner
- Ökade stängselkostnader
- Administration och samverkan kring åtgärder, inklusive jakt
- Annan indirekt kostnad

16. Om annan, utveckla gärna.

Fritext.

17. Är det några av viltets effekter på jordbruket som du tycker ofta underskattas?

Fritext.

11. Bilaga 2

Tabell 4. *Priser och kalkylvärden som använts vid värdering av skördebortfall, kronor per ton.*

Gröda	Pris/värde 2014 (kr/ton)	Pris/värde 2020 (kr/ton)	Pris/värde 2023 (kr/ton)	Källa
Höstvete	1410	1550	2700	Jordbruksverket, 2026
Vårvete	1500	1650	3860	Jordbruksverket, 2026
Råg	1200	1280	2150	Jordbruksverket, 2026
Höstkorn	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Vårkorn	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Havre	1090	1230	2260	Jordbruksverket, 2026 (foderhavre)
Rågvete	1210	1420	2130	Jordbruksverket, 2026
Blandsäd	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Majs	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Ärter	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Åkerbönor	1230	1410	2480	Jordbruksverket, 2026 (korn)
Raps och rybs	2730	3690	4910	Jordbruksverket, 2026 (raps)
Matpotatis	2460	2640	4030	Jordbruksverket, 2026
Potatis för stärkelse	710	910	1420	Jordbruksverket, 2026
Stråsädesgrödor (exkl. majs) till grönfoder	1005	1480	1390	Länsstyrelsen Västra Götaland (2015, 2020, 2023), hö/ensilage
Majs till grönfoder	1005	1480	1390	Länsstyrelsen Västra Götaland (2015, 2020, 2023), hö/ensilage
Andra grödor än stråsädesgrödor till grönfoder	1005	1480	1390	Länsstyrelsen Västra Götaland (2015, 2020, 2023), hö/ensilage
Slåttervall	1005	1480	1390	Länsstyrelsen Västra Götaland (2015, 2020, 2023), hö/ensilage

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 0771-223 223 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

RA26:12